



DET NASJONALE STATSADVOKATEMBETET

FOR BEKJEMPELSE AV ORGANISERT OG ANNEN ALVORLIG KRIMINALITET

Justis- og beredskapsdepartementet
v/Lovavdelingen

DERES REF.:

18/4856 ES SSA/bj

VÅR REF.:

2018-01354

DATO:

7. februar 2019

HØRING – ENDRINGER I REGLENE OM KILDEVERN I STRAFFEPROSESSLOVEN OG TVISTELOVEN

Det vises til at høringsfristen er utsatt til 15. februar 2019

Den svenske modell

Det nasjonale statsadvokatembetet (NAST) er enig med departementet i at man på dette feltet ikke skal foreta en omfattende omlegging og innføre det svenske system eller modell.

Det vises til departementets vurderinger under punkt 4.4 i høringsnotatet som NAST slutter seg til.

Hvem kan påberope seg kildevernet?

NAST har ingen preferanser når det gjelder de to lovtekniske alternativene.

Det er på dette punkt viktig at det avgrenses mot de som kan tenkes å bruke kildevernet som vern for ellers ulovlig virksomhet. Dette kan for eksempel være de to typetilfellene som departementet selv nevner i høringsnotatet på side 41. Det kan også være forskjellige kanaler og plattformer gjerne på nettet som reelt drives av terrororganisasjoner eller primært driver med propaganda for disse.

Når det gjelder det nærmere innhold i begrepet "journalistisk virke" er NAST enig i de presiseringer og betraktninger som fremkommer i siste avsnitt på side 40 i høringsnotatet.

Når kan det gjøres unntak fra kildevernet?

Det er viktig med et reelt og sterkt kildevern. Det er imidlertid situasjoner der kildevernet kan tenkes innskrenket av hensyn til andre tunge samfunnsinteresser. Avverging og oppklaring av særlig alvorlig kriminalitet, for eksempel terror, er eksempler på dette. Dette er også noe rettspraksis fra EMD åpner opp for.

NAST støtter derfor at det utarbeides en unntaksbestemmelse slik departementet foreslår.

Vern av innholdet i journalistisk materiale som ikke er kildeavslørende

Betydningen av at kilden blir kjent ved politiets etterforskning som er startet uavhengig av kilde spørsmålet

I avgjørelsen Nordisk Film mot Danmark slo EMD fast at personen "Mogens" som var filmet i en "undercover" dokumentar om seksuelle overgrep mot barn ikke var å anse som en ukjent kilde. Dette fordi dansk politi hadde vist interesse for ham før dokumentarfilmen ble vist og umiddelbart kjente han igjen når filmen ble publisert. Han ble pågrepet dagen etter.

I Rolfsen saken var politiet kjent med at to personer inngikk i en dokumentarfilm som var under utarbeidelse. Dette skyldes at de i over 9 måneder hadde foretatt en skjult etterforskning mot disse personene. Etter Nordisk Film avgjørelsen skulle en tro at disse var å anse som kjente kilder og derfor utenfor det tradisjonelle kildevern. De kan likevel ha et visst vern, men ikke som ukjente kilder. EMD bruker betegnelsen "known to the police" jf. avgjørelsen side 13 annet avsnitt når de konkluderer med at det var riktig når dansk politi fikk utlevert alt materialet om "Mogens", men ikke om tre andre ukjente kilder.

I Rolfsen saken uttaler Høyesterett i punkt 81 at:

" Forutsetningen for Bs deltakelse i filmopptakene var at han skulle være anonym. At hans identitet ble kjent for PST, skyldtes utelukkende etterforskningen. De hensyn som begrunner kildevernet, tilsier tilbakeholdenhet med å godta beslag i en slik situasjon. "

Høyesterett vektlegger her det at kilden ble kjent for politiet ved en etterforskning som del av begrunnelsen for å gi vern mot beslag. Høyesteretts begrunnelse er på dette punkt motsatt av EMDs resonnement vedrørende "kjent av politiet" i Nordisk Film avgjørelsen.

NAST er av den oppfatning at lovgiver bør legge seg på løsningen til EMD og være klar på at når en kilde blir kjent ved politiets etterforskning, særlig når denne etterforskningen ikke er opprettet for å avdekke kilden i utgangspunktet, skal ikke det tale mot beslag eller innsyn i journalistisk materiale.

Hvilket vern har journalistisk materiale som ikke kan avsløre kilder?

Som departementet skriver i høringsnotatet punkt 7.1.2, kan journalistisk materiale som ikke kan avsløre kilder og dermed faller utenfor kildevernet, likevel ha et vern etter EMK Art. 10 ved beslag, utleveringspålegg eller forklaringsplikt.

NAST er enig med departementet i at det nå ikke er riktig å lovfeste en bestemmelse om vern av journalistisk materiale som ikke er kildeavslørende. Vi mener videre at en eventuell lovbestemmelse ikke bør gå lengre enn EMDs praksis slik den er per nå. En eventuell bestemmelse må tydelig få frem det klart svakere vern slikt materiale har sammenholdt med kildeavslørende.

Deling av beslaglagt journalistisk materiale

NAST er av den oppfatning at domstolene når de vurderer beslag, utleveringsplikt osv. av journalistisk materiale hvor det påberopes kildevern, i langt større grad enn i dag bør vurdere om materialet kan deles. Dette slik at det som kan avdekke ukjente kilder unntas for eksempel beslag, mens det øvrige kan utleveres påtalemyndigheten.

Det vises her til den løsning EMD valgte i den foran nevnte Nordisk Film mot Danmark (2005). Dansk Høyesterett hadde delt materialet i to deler. De hadde unntatt fra beslag materiale knyttet til tre kilder, mens påtalemyndigheten fikk medhold i å ta beslag i

"the non-edited recordings and the notes made by the journalist JB could assist the investigation and production of evidence in the case against "Mogens", whose identity as stated was already known to the police.

Thereafter, having balanced the various conflicting interests, the Supreme Court ordered that the applicant company hand over a limited part of the unedited footage, namely "those recordings in which Mogens or the Indian boy participates, and JB's notes which relates thereto". Those recordings and notes were, however, exempted from the order whenever that would entail a risk of revealing the identity of "the victim, the police officer and the hotel manager's mother".

Og lenger ned på side 13 i avgjørelsen:

"In these circumstances, the Court is satisfied that the order to compel the applicant company to hand over the limited unedited footage in which "Mogens" or the Indian boy participated, and JB's notes relating thereto was not disproportionate to the legitimate aim pursued, and that the reasons given by the Supreme Court in justification of those measures were relevant and sufficient.

It follows that the application is manifestly ill-founded within the meaning of Article 35"

I saken om Rolfsen beslaget valgte Høyesterett ikke å gå inn på en slik delt løsning, til tross for at Høyesterett selv ikke hadde sett selve beslaget. Det vises til Rt 2015 side 1286 punkt 80 og 81.

Dokumentarfilmen fra Rolfsen beslaget ble vist på tv våren 2017. Det er NAST sin oppfatning etter å ha sett filmen at man uten store vanskeligheter kunne ha skilt ut de partier som omhandlet ukjente kilder.

Skal kildevernet være et forklaringsforbud eller et forklaringsfritak?

NAST er enig med departementet i at bestemmelsen om kildevern er en bestemmelse om forklaringsfritak og ikke forbud.

Spørsmål om etterforskningsforbud

NAST er enig med departementet i at det ikke innføres et slikt etterforskningsforbud. Det vises til departementets vurdering i punkt 11.6. Et eventuelt forbud ville også kunne ramme allerede pågående etterforskinger hvor kilde spørsmålet dukker opp underveis som et av mange temaer. Hvilken innvirkning får forbudet på resten av etterforskningen? Jf. blant annet det departementet skriver på side 111 fjerde avsnitt i høringsnotatet.

Med hilsen



Jan F. Glent
Embetsleder